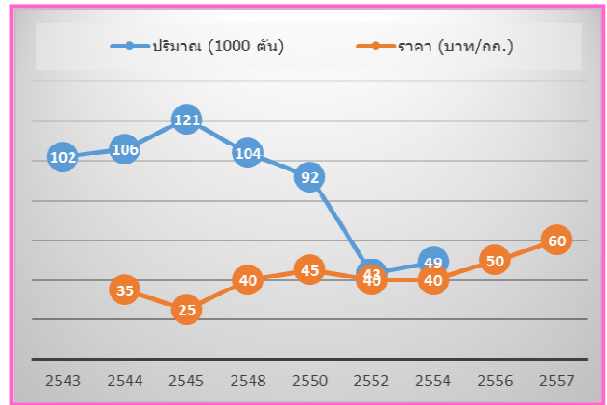

วิถีแห่งนักเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไทย

แต่ก่อนแต่ไรมา ปลาทรายแดงจัดว่าเป็น by catch คือ ชาวประมงไม่ได้ตั้งใจจับเพียงแต่มันติดเบ็ดติดอวนขึ้นมา ด้วยเท่านั้น ลำพังแค่ใช้โปะใช้อวนตังเกจับปลาทุปลาไส้ตัน ใช้เรือใบลากเบ็ดปลาอินทรีก็กินกันไม่หวาดไม่ไหวแล้ว ไล่เกลือตากเป็นปลาแห้งปลาเค็มเก็บไว้กินกันตลอดปี ปลาเก๋ายังไม่นิยมกินเลย ลายมันน่าเกลียดเหมือนตุ๊กแก จนถึงยุค พ.ศ. ๒๕๐๔ ผู้ใหญ่สี่ตีกองประชุม กรมประมงก็ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมันนำอวนลากมาศึกษาทดลองแล้วส่งเสริมชาวประมง สร้างอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าประมงส่งออก เพื่อเร่งความเจริญเติบโตทาง

ข้อมูล: ปริมาณปลาทรายแดงที่จับได้รวมทั้งฝั่งอ่าวไทย และฝั่งอันดามัน (สถิติการประมงแห่งประเทศไทย) ประกาศราคาสัตว์น้ำประจำวันองค์การสะพานปลา (ราคาผันแปรตามฤดูกาล ขนาดตัวปลา และท้องถิ่น)

เศรษฐกิจ
เมื่อรายได้ดี
ชาวประมงก็

ปรับเปลี่ยนเครื่องมือเพิ่มจำนวนเรือเพิ่มกำลังม้าเครื่องยนต์ ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา ปลาหน้าดินจึงถูกกวาดจับขึ้นมาอย่างเป็นล่ำเป็นสัน

ปลาทรายแดงเป็นปลาเนื้อนิ่ม เกล็ดก็ไม่แข็งแรงนัก จึงชอกช้ำง่าย เมื่อถูกกดทับ นิยมใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตปูเทียมเพราะมีเนื้อสีขาว ไขมันต่ำ ราคาในท้องตลาดไม่สูงนัก และดูเหมือนว่าชาวประมงไทยก็ไม่ค่อยให้

อวนลอยปลาทูจะมีปลาทรายแดงปะปนมาบ้าง ปลาที่จับได้จะมีขนาดค่อนข้างใหญ่ และไม่ซ้ำชอกปอกเปิกเหมือนปลาที่ได้จากอวนลาก (อ่าวบางเบ็ด จังหวัดชุมพร)

ความสำคัญ การจับและการเก็บ

รักษาจึงไม่ค่อยดีนัก ซึ่งบ่อยครั้งที่นักบริหารการประมงจากชายแดนเขมรมาเที่ยวมหาชัย แวะซื้อปลาทรายแดงจากตลาดสดมารับประทาน เราจะพบว่าปลาไม่ค่อยสดท้องเริ่มผูกป๊อปปุ่มโป้จึงปรุงให้ได้แค่ทอดขมิ้นเท่านั้น ปานนั้นท่านก็ยังรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย นี่ถ้าหากท่านสามารถบุกฝ่าคลื่นลมทะเลไปกับคณะของนักวิชาการประมงบ้านนอกได้ เมื่อลงเบ็ดลงอวนจับปลาทรายแดงขึ้นมาใหม่ๆ สดๆ นำมาผ่าท้องทำความสะอาด แช่น้ำเกลือโดยไม่ต้องขูดเกล็ดไว้สักพักหนึ่งแล้วใส่ขงไม้ไผ่สานแบบขงปลาทูให้สะเด็ดน้ำ หนึ่งพอสูกแบบแห้ง กล่าวคือไม่ใช่ถ้วยขามเป็นภาชนะรองรับ เพราะวิธีนั้นจะทำให้น้ำที่ออก

ชาวประมงจีนกำลังลำเลียงปลาทรายแดงอย่างทะนุถนอม คัดแยกบรรจุกล่องโฟมที่มีฝาแข็งแรงป้องกันการทับซ้อน ใส่น้ำแข็งรักษาความเย็น (ท่าเรือเมืองกวางตุ้ง)

การจับปลาโดยอวนลากจะมีสัดส่วนของปลาเบ็ดสูง ซึ่งในจำนวนนี้มีปลาทรายแดงที่ยังเติบโตไม่ได้ขนาดจำนวนมาก (ข้อมูลและภาพ: รายงานผลการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการลดปริมาณการจับลูกสัตว์น้ำเศรษฐกิจ โดยการขยายขนาดตาอวนลากบริเวณอ่าวไทยตอนล่าง ปี ๒๕๕๖, ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลอ่าวไทย

จากตัวปลาและไอน้ำซึ่งอยู่ในถ้วยชาม ปลาจะเปียกและไม่อร่อย เวลาจะรับประทานก็ใช้ตะเกียบเขี่ยเกล็ดปลาออกแล้วคีบเอาเนื้อสีขาวเนียนมาจิ้มซีอิ๊วขาวหรือน้ำจิ้มซีฟู้ดแล้วแต่ชอบ พูยข้าวสวยสด ข้าวต้มร้อนๆ ที่หุงจากข้าวใหม่หอมมะลิสุรินทร์ รับรองว่าอร่อยขนาดท่านจะลืมนึกนายที่บ้านไปเลย

ข้อมูลบ่งชี้ว่าสถานการณ์ในปัจจุบันน่าเป็นห่วงยิ่ง ปัญหาที่ต้องแก้ไขให้ได้ก่อนที่จะสายเกินการณ์ นักวิชาการประมงต้องยื่นหยัดกับวิถีคิดด้วยการใช้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการประมง อาจถึงขั้นต้องประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือประมงชนิดใหม่ทดแทนอวนลากกันเลยทีเดียว ให้เป็นเครื่องมือที่จับสัตว์น้ำแบบเน้นคุณภาพ ครอบคลุมกระบวนการ Pre, Intermediate and Post-harvest นำเสนอลูกค้าด้วยปลาที่สด สะอาด เติบโตได้ขนาด อวบอืด เต่งตึงๆ ส่วนวิถีคิดด้วยการใช้เครื่องมือและองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการ ออกกฎระเบียบ เจริญต่อรอง ประชุมสัมมนา ทำแผนกลยุทธ์ กำหนดตัวชี้วัด โฆษณาประชาสัมพันธ์ ดูงานต่างประเทศ เร่งรัดติดตาม

ผลงาน คงต้องปล่อยให้มันเป็นธุระของเจ้าหน้าที่แผนกอื่นไป

ลูกปลาทรายแดง ขนาด ๑ นิ้ว เริ่มปรากฏสีและลายเหมือนตัวเต็มวัย

ปลาทรายแดงจัดอยู่ในครอบครัว Nemipteridae ฝรั่งเรียกว่า Threadfin bream ตามลักษณะของครีบทางด้านบนที่จะมีเส้นหนึ่งยาวออกไป สั้นยาวแล้วแต่ชนิด ส่วนอินเดียเรียกว่า Pink Perch เพราะว่าตัวเป็นๆ นั้นด้านหลังมีสีชมพูอ่อนสดใส นักชาติพันธุ์วิทยาจำแนกไว้ทั้งหมด ๓๙ ชนิด ในทะเลฝั่งอ่าวไทยและอันดามันพบ ๑๓ ชนิด เช่น ปลาทรายแดงโมง *Nemipterus hexodon* ปลาทราย

แดงกระโดง *N. peronii* ปลาทรายแดงญี่ปุ่น *N. japonicus* ปลาทรายแดง *N. mesoprion*, *N. furcosus*, *N. delagoae* ฯลฯ พบตั้งแต่ชายฝั่งทะเลจนถึงที่ระดับความลึก ๑๑๐ เมตร และพบปลาขนาดเล็กในระดับความลึก ๕๐ - ๖๐ เมตร (ข้อมูล: สำนักวิจัยและพัฒนาประมงทะเล) สีสวยเกล็ดเป็นมันวาว สะท้อนแสง ตัวไม่โตและไม่ค่อยมากนัก อิมม...น่าจะใช้เป็นปลาสวยงามได้ โดยเฉพาะจัดตู้ให้พวกนิยมสีชมพู แบบว่าจัดให้หวานแห้วไปซะทั้งคู่เลย

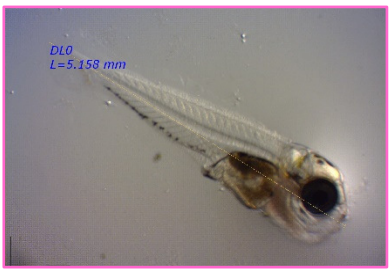
กิจกรรมประจำวันของชาวประมงและแม่บ้าน ปลดปลาทันทีหลังจากเรือกลับเข้าฝั่ง รีบแช่น้ำแข็งเพื่อรักษาความสด แล้วซอมแซมอวน

ปัญหาลูกปลาทรายแดงฟองลม เสียการทรงตัว ลักษณะเดียวกับที่ เกิดกับปลาตัวใหญ่ที่ติดเบ็ดขึ้นมา จากระดับความลึกเกิน ๑๐ เมตร

อนุสนธิจากการที่นักบริหารท่านนี้นิยมชมชอบรับประทานปลาทรายแดง เป็นอย่างมาก ด้วยความเป็นห่วงเป็นใย ที่ทีมงานนักวิชาการประมงบ้านนอก จึงได้ทดลองเพาะและอนุบาลลูกปลาทรายแดง ปลาวัยรุ่นได้มาโดยบังเอิญ ตกได้ ๘ - ๙ ตัว จากกองปะการังเทียมที่บางปู ปรากฏบุรีเมื่อเดือนก่อน นำมาขุนเลี้ยงในถังไฟเบอร์กลาสระบบน้ำหมุนเวียน ขนาด ๒ ตัน จนเติบโต ถึงวัยเจริญพันธุ์ นักวิจัยของเราพบว่าปลาทรายแดงซึ่งจัดอยู่ในจำพวกพวก ปลากินเนื้อขนาดเล็ก ชอบกิน เนื้อปลา ปลาหมึก เพรียงทราย เป็นต้น แต่ พบว่าเป็นปลาที่ซี้ตักใจอยู่มากโข ที่เดียว เวลาเปลี่ยนถ่ายน้ำก็มักจะ กระโดดออกนอกถัง จึงต้องมีตาข่าย

คลุมไว้อีกทีหนึ่ง อาจจะสันนิษฐานแบบเข้าข้างตัวเองว่าปลาที่จับมาจาก ธรรมชาติ ยึดติดกับระบบนิเวศดั้งเดิมในทะเล ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใดๆ แม้ว่าจะใส่ท่อกระถางจำลองกองปะการังเทียมไว้ให้เป็นที่หลบซ่อนแล้วก็ตาม หากสันนิษฐานแบบเข้าข้างปลาก็จะคิดว่า เราไม่ได้พิเคราะห์ชีวิตความเป็น อยู่และพฤติกรรมของเขาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ปลาจึงเสียประสาท กระโดดไปกระโดดมาหัวชนตาข่ายถลอกปอกเปิกตายไปเสียหลายตัว ยังต้อง ปรับปรุงแก้ไขอีกมาก

ลูกปลาทรายแดงแรกฟักและอายุ ๑๔ วัน ลูกปลาทะเลส่วนใหญ่มี พัฒนาการดวงตาดำดีมาก

ปลาทรายแดงกระโดด ไซ้ตักครั้งละหลายพันฟอง ไซ้และลูกปลาแรกฟักมี ขนาดเล็กเทียบได้กับลูกปลาเก๋า การอนุบาลในโรงเพาะฟักจึงยากพอสมควร เนื่องจากลูกปลามีคอหอยเล็กต้องกินแพลงก์ตอนขนาดเล็กเท่านั้น หลังจาก อนุบาลลูกปลาได้ประมาณ ๑๕ วัน เริ่มพบปัญหาลูกปลาเสียการทรงตัว ว่าย น้ำหมุนไปหมุนมาและทยอยตาย ต่อมาก็มีอาการท้องฟองลมลอยขึ้นมาที่ผิว น้ำ ต่อคำถามของผู้คนทั่วไปว่าทำไมทั้งปลาเก๋าปลาทรายแดงจึงมีจำนวน มากมายและหลากหลายสายพันธุ์ในธรรมชาตินั้น เรื่องนี้พออ้อมอ้อมตอบได้ว่า โอกาสรอดตายตามธรรมชาติของ ลูกปลาวัยอ่อนในทะเลตื้นสูงมาก โอกาสแพร่กระจายพันธุ์จึงมีมาก อืมม...สถานการณ์ในท้องทะเลกับในโรงเพาะ ฟักช่างแตกต่างกันเหลือเกิน เป็นปัญหาที่ต้องขบคิดพัฒนาแก้ไขกันไป ต่อคำถามของเจ้านายเพื่อนพ้องน้องพี่ ที่ว่าจะมีเวลาไปทำไมกับปลาราคาถูกๆ การเลื่อนตำแหน่งเขาไม่ได้ดูกันตรงนี้ซักหน่อย เรื่องนี้ตอบง่ายมาก มันเป็นวิถีแห่งนักเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไทยที่เจาะเจอปลาอะไรก็ต้องจัดการให้มันผสมพันธุ์กันให้จงได้ มันเป็นความสุข แขนงหนึ่งของสัตว์โลก ถ้าไม่เชื่อ!...ก็ลองทำดูซิ

เรื่อง สุทธิชัย ฤทธิธรรม (พฤษภาคม ๒๕๕๗)
ข้อมูลและภาพประกอบ สุทธิชัย ฤทธิธรรม, เบ็ญยะมาศ บุญอรรม, วรธร สุขสวัสดิ์ และนันทวุฒิ จันทร์ปาน